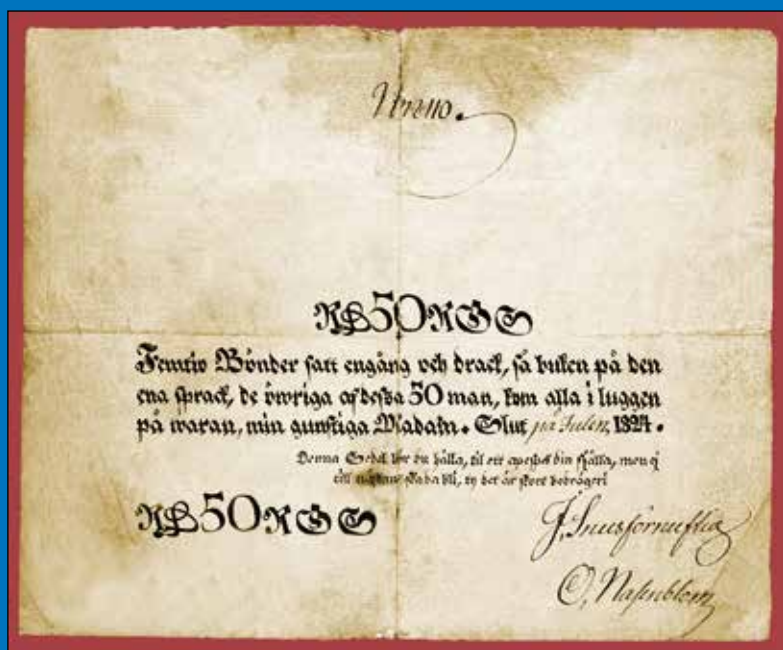

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

december 8 • 2018

Moneta Øræbro

Svenske E-brakteater med strålerand
i danske kirkegulvsfund

Medaljerna som slogs till minne av Göteborgs räddning
undan danskarna 1788

Mynt- och medaljkabinettet i Åbo slott

30 kronor

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 kr

1/8 sida
72 × 50
mm
350 kr

1/6 sida
47 × 105
mm
400 kr

1/4 sida
72 × 105
mm
600 kr

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 kr

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 kr

mittuppslag
5 000 kr

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 kr

4:e omslagssidan
5 000 kr

SNT behåller samma låga annonspriser även 2019

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds **gratis annons** med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta [info@numismatik](mailto:info@numismatik.se)

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 8 • 2018

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Medaljerna som slogs till minne av Göteborgs räddning undan danskarna 1788	176–178
Texas Treasure: <i>The Renaissance of the Swenson Collection</i> . 3	179–181
Mynt- och medaljkabinettet i Åbo slott	182–183
Svenske E-brakteater med strålerand (efter 1354) i danske kirkegulvsvund	184–187
Moneta Øræbro	190
Fantasieggande myntfynd i pallkrage i Småland	191

FASTA RUBRIKER

AUKTIONER & MÄSSOR.	183
NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER. Numismatik ur Ericssbergs bibliotek	187–189
BOKTIPS. Göteborgspolletter	189
PRESSKLIPP 1848.	189
SEDELNYTT. Bradbury Wilkinson och De La Rue	190
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	191
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	194

OMSLAG

Skämtesedel från 1824. Förebilderna 10 och 50 riksdaler riksgälds utgavs åren 1816–1834. *RD50RGS. Femtio Bönder satt en gång och drack, så buken på den ena sprack, de övriga af dessa 50 man, kom alla i luggen på waran, min gunstiga Madam. Slut på Julen, 1824. Denna Sedel bör du hålla, til ett apespel din fjälla, men ej till nästan skada bli, ty det är stort bedrägeri. RD50RGS.*

J. Snusföruftig, O. Nasenblom.

Ungefär åren 1790 till 1835 förekom skämtesamma sedlar. De kunde, som denna, vara daterade på julaften eller ändrad på annat sätt till ett speciellt datum, 1 april, eller genom lustiga underskrifter visa att de var gjorda på skoje.

FOTO: OKÄND FOTOGRAF.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
Måndagar
kl. 10 - 12 och 13 - 16
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder material till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2017 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

2018/2019

Föreningens aktiviteter

Våra medlemmar är varmt välkomna till SNF:s föreningskvällar. De är med få undantag förlagda till sista onsdagen i månaden, vår och höst. Vi ses både i samband med föredrag och under enklare former, alltid med ämnet numismatik. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Akke Kumliens omstridda 10-kronorsedel med den tacksamt tomma medaljongen.
Denna gång med ifyllt julhälsning. MONTAGE: MGL.

RIKSBANKSJUBILEET 1668—2018 GÅR MOT SITT SLUT

Kön till Riksbankens öppet hus ringlade ett par kilometer redan tidigt på förmiddagen den 22 september. Säkerhetspådraget var stort och förstäligt. Intresset från allmänheten detsamma. Som en del i firandet har under jubileumsåret ordnats evenemang för allmänheten på sex av de orter där Riksbanken haft lokalkontor.

Apropå Riksbanken och tian här ovan så kommer i nästa års SNT en serie artiklar om dess sedelutgivning under 1900-talet författade av Magnus Widell.

DECEMBER

5 Julfest

Plats Banérgatan 17

18.00

Föreningens traditionella julfest med glögg, lussekatter och julgodis. En mindre julauktion, nr 174, kommer att genomföras med enklare material ur Sven Svenssons samlingar. Någon förteckning sänds inte ut i förväg. Kontant betalning vid auktionstillfället.
Hjärtligt välkomna!

9 Seminarium

Plats Gustavianum, Uppsala

10-13

Numismatiskt seminarium och bokrelease. Program i SNT 2018:7 s. 165.

FEBRUARI 2019

27 Föreningskväll

Plats Banérgatan 17

18.00

FÖREDRAG. Bo Gunnarsson: "Den fula ankungen". Om ett mer än tusen år gammalt numismatiskt objekt och hur sluppen i kombination med forskning kan bjuda på den ena överraskningen efter den andra!

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlplan; buss 4, 44, 76
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna
Hemsida: www.numismatik.se
SNT finns på Facebook

Medaljerna som slogs till minne av Göteborgs räddning undan danskarna 1788

Det enda kända exemplaret i privat ägo av medaljen Göteborgs räddning 1788.

FOTO: MAGNUS WIJK.

På MISAB nr 27 den 29/3 2018 bjöds en mycket intressant medalj ut till försäljning som objekt nr 1083. Det var medaljen *Göteborgs räddning 1788* slagen i guld till 30 dukaters vikt. Medaljen förekommer i brons och silver, även om den är sällsynt i dessa metaller. I guld finns ingen tidigare försäljning registrerad över huvud taget. Självfallet blir man intresserad och efter en förvånansvärt kort budstrid var medaljen min.

Några månader senare slog fru Fortuna till på allvar; jag köpte nämligen en del litteratur på Tradera och däribland fanns ett litet anonymt häfte med grön pappärm utan tryck på utsidan. Jag hade inte en aning om vad jag köpt, men det visade sig vara ett utdrag ur Göteborgs Museums årsbok 1949/50, närmare bestämt en artikel skriven av Harald Wideen med rubriken *"Angående den av Göteborgs stad slagne medaille öfver des räddning från fientligt anfall åhr 1788"*. Snacka om tillfälligheter, där stod ju huvuddelen av det jag ville veta om medaljen.

Det mesta av texten här nedan är ett sammandrag av Wideens artikel och jag har tagit mig friheten att "översätta" den till modernare svenska, inklusive citaten från Carl Gustaf Fehrmans brev. Min åsikt är att andemening och lättöflästhet är viktigare än akademisk korrekthet.

Sammandrag av Wideens artikel

År 1748 kunde man tack vare ett lyckligt fynd tillföra Göteborgs museums myntkabinett ett konvolut som innehöll två uppmonterade tennavslag av en 1700-talsmedalj, en åtsida och en frånsida. Konvolutet innehöll även en del samtida skrivelser, speciellt ett antal brev från gravören Carl Gustaf Fehrman, som ingående beskriver medaljens tillkomst.

Bakgrunden var att en dansk här på 7 000 man, under ledning av prins Carl av Hessen, hade i slutet av september trängt in på svenskt område från Norge och nått ända till Vänersborg, Uddevalla och Kungälv. Så snart Gustav III underrättats om danskarnas fredsbrott hade han lämnat sin armé i Finland och begett sig till Da-

larna och Värmland, där han kallade samman en ny armé till landets försvar. Redan den 3 oktober nådde han Göteborg och kunde därmed befästa staden innan danskarna hunnit fram. Den danska invasionen kom därför av sig och den 8 oktober ingicks, med hjälp av medlare från England och Preussen, en vapenvila som efterhand förlängdes till dess att den danske kungen kunde förmås att dra tillbaka sina trupper.

När man i Göteborg övervägde hur man skulle visa sin tacksamhet gentemot kungens personliga engagemang i stadens försvar och då bestämde sig för en medaljedition, så är det också tydligt att man ville ge denna tacksamhetsyttring en personlig form. Kungen var nämligen mycket mån om sin "medaljhistoria", det vill säga att få sitt liv och sin samtid förevigade i medaljens oförgångliga form, så som länge varit sed bland stora monarker.

Sedan man i Göteborg vintern 1788/89 tagit beslut om medaljprojektet vände man sig till Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets-

Akademien. Därifrån fick man två förslag på medaljens utseende; båda med kungens bröstbild på åtsidan, men med olika frånsidor. Förslag 1 var det som bilden på den färdiga medaljen visar. Förslag 2 hade endast inskriften:

*In Memoriam
Compressi hostium Conatus
AUGUSTI
Praesidio Consilio Animo
MDCCLXXXVIII
Cives Gothobs.*

Då Akademien ansåg att dessa båda förslag var lika goda för det angivna syftet överlät man helt åt Göteborgs stad att välja. Efter att Ljungberger avlidit 1787 fanns det endast en stor medaljgravör kvar i landet och det var Carl Gustaf Fehrman som var gravör på Myntverket i Stockholm och i praktiken blev det också han som valde motiv till frånsidan. I ett brev daterat den 1 juni 1789 skriver Fehrman följande som svar på en frågan från Göteborg:

”Den mest brukliga storleken är den 19:e (ca 58 mm), dvs samma som exempelvis kröningsmedaljen, och priset är reglerat av Kunglig Majestät för dess medaljhistoria till 333 riksdaler 16 skilling för förslag nr 1 och till 266 riksdaler 32 skilling till förslag nr 2. Guld kostar 4 riksdaler respektive 3 riksdaler, och anskaffningen därav 2 skilling 8 runestycken. Av 19:e storleken finns fler bilder till reversen men dessa får ej användas för privatans medaljer.

Så tillvida att inget arbete som befallas av Kunglig Majestät som upptar tid kan medalj nr 1 vara graverad på 4 månader och medalj nr 2 på 3 månader eller något mindre. För priserna mellan 15:e och 19:e storleken är för övrigt ingen skillnad.

Om arbetet anförtros mig och förslag nr 1 blir antaget, vilket jag tillstyrker, skall jag så fort som möjligt översända ritningar.”

Han tillfogar också, knappast utan baktanke på sin egen förtjänst, att kungen inte föredrar reverser med endast text. Denna ritning som finns bevarad har utförts av tecknaren och målaren Louis Masreliez, vilken hade

Gustav III håller truppmönstring på skeppsbron vid lilla torget i oktober 1788.
Efter en etsning av J. L. Desprez (1743–1804).

PRIVAT ÄGO. UR WIDEEN 1950.

som specialuppgift att göra förlagsteckningar av medaljer i konungens ”*histoire métalliques*” (se Nationalmuseets utställningskatalog 154).

Den 2 juli bekräftar Fehrman den mottagna beställningen:

”Så fort jag får min modell färdig skall jag enligt begäran översända ett gipsavtryck. För stämplarnas smidning och härdning, som inte är mitt arbete, kan jag inte ansvara. Vikten på medaljer i guld bör inte överstiga 30 dukater, men de bör kunna slås till 28 eller 29 dukater. Silvermedaljerna kan slås till 5 eller 5½ lod men aldrig över. Guld för 30 dukater, eller något därunder, måste anskaffas för varje tänkt guldmedalj, men silver finns redan på myntverket.”

Den 12 oktober säger sig gravören ha översänt ett gipsavtryck av frånsidan av sin vaxmodell. Han har hållit sig strikt efter Akademiens föreskrifter och anser inte att kompositionsuppgiften ska bjuda på några svårigheter. Arbetet med stålstampen har just börjat och han tror sig vara färdig med den i slutet av månaden eller alla senast i mitten av november: *”Såvida vi inte får för mörka och regniga dagar då jag är upptagen med belöningsjettonger för Tapperhet till sjöss och lands, som konungen har beställt.”*

En månad senare beskrivs den fortsatta proceduren:

”När stämplarna är graverade och härdade skall de presenteras för Witterhets Akademien för att få dess

tillstånd till prägling. Sedan lämnas de till myntverket där överdirektören (myntmästaren) Ledin ordnar med präglingen. Ett exemplar måste lämnas till Kungliga Kabinetet mot kvitto. Sedan kommer det säkert privata samlare och anhåller om exemplar mot betalning, som vanligtvis inte nekas, men det står var och en fritt. Enligt min åsikt som gravör så är det bättre ju mer medaljerna sprids ty annars kommer ämnet snart att glömmas bort, vilket är emot ändamålet med medaljer. Att få sälja stämplarna som är nyttjade vid ett visst tillfälle är nästan omöjligt och det skulle dessutom vara vanhedrande för staden Göteborg om en privatperson skulle bli ägare till stadens stämplarna. Jag vill föreslå att, sedan ett visst antal medaljer i guld och silver är avdragna, man låter slå så många medaljer i koppar som stämplarna tål. Förutom att arbetet presenteras bäst i denna metall och samlare ofta söker efter bronsmedaljer, så kan de mot ett lindrigt pris utdelas till stadens mindre förmögna och på så sätt föreviga denna epok i Gustav III:s regering.”

Trots Fehrmans löfte om en snabb hantering kunde han inte sända de tidigare nämnda provavslagen i tenn förrän den 21 januari 1790. Han anhåller då också om betalning *”efter vanligt bruk innan stämplarna lämnas till härdning”*. (Här kan man alltså notera att provavslagen tillverkades innan stämplarna härdades.)

Nästa brev är daterat den 31 januari:

”När jag i lördags skulle visa mina vanliga arbeten så begärde kungen att få se Göteborgsmedaljen och nu i dag har jag varit upp och visat densamma. Han uttryckte sig ganska nådigt över arbetet men ville ha en liten ändring på fransidan; i stället för CIVITAS GOTHOB (Göteborgs stad) ville han ha CIVES GOTHOB (Göteborgs medborgare). Jag ska höra med kanslirådet Adlerbeth och få Akademiens tillstånd till prägling. Exemplet till KMK lämnas alltid i silver. Till den kungliga familjen lämnas ett exemplar till var och en i guld.”

Beträffande de kungliga present-exemplaren säger sig Fehrman tro att det bästa är att staden Göteborg själva införskaffar guld; dukater eller utländska mynt i dukaters skrot och korn.

Den 22 februari tackar gravören för erhållen betalning för stämplarna, smidning, härdning och gravering. Beloppet utgjorde 337 riksdaler 16 skilling. Han återkommer också till den ändring av fransidans text som kungen föreslagit. Han hade talat med kanslirådet och tillika sekreteraren i Akademien Gudmund Jöran Adlerbeth, och resultatet var att det inte blev någon ändring:

”Som numismatiker kan jag utläsa av medaljen (1) att Göteborgs stad beväpnat sig mot anfall, (2) att hjälten kommit, stridit och räddat staden, (3) att hjälten var konungen, (4) att staden varit tryggt under hans beskydd, (5) att staden är befäst och en handelsplats, (6) att detta skedde 1788 samt att staden låtit prägla medaljen. På andra sidan konungens (hjältens) bild. Historieböckerna får upplysa om mot vilka man stridit, vilken dag det var och hur hjälten räddat staden. Denna medalj berättar därför mycket väl det som krävs för att påminna om en stor och god gärning. Det enda som nu är kvar att göra är att sprida medaljen så att händelsen inte faller i glömska. Detta sker bäst genom att prägla kopparmedaljer.”

Det sista brevet från Fehrman är daterat den 8 mars 1790, där han be-

Skiss till fransidan av den medalj som Göteborgs borgerskap förärade Gustav III år 1790. Tecknad av Louis Masreliez (1747–1810). Finns avbildad i Nationalmuseums utställningskatalog 154 (1949).

rättar att stämplarna är härdade och *”har gått ganska lyckligt genom denna skärseld”*. Handelsmannen Henrik Grieg har skaffat material till guld-exemplaren i form av 330 holländska dukater beställda från Elsenur. De kostade 825 riksdaler specie och räckte till elva medaljer. Till 151 silverexemplar anskaffade KMK 820 lod silver och 2 dukater guld till en kostnad av 484 riksdaler skilling inklusive 2 riksdaler i dricks till myntverkets personal. Allt som allt kostade denna medalj Göteborg 2 600 riksdaler, varav 423 riksdaler 24 skilling återficks genom försäljning av silverexemplar. Som jämförelse kan nämnas att 1790 års kommunalskatt för hela staden uppgick till något mer än 7 000 riksdaler.

Av de elva guldmedaljerna som präglades överlämnades sju exemplar till kungahuset och tre gick till de tre medlarna som var närvarande vid fredsöverenskommelsen i Göteborg. Dessa var den preussiske ministern Gref Bork, den engelske ministern Hugh Elliot och den holländske ministern Baron van Borken.

Det är ont om äldre Göteborgsmedaljer och det är ju lätt att förstå att huvudanledningen var av ekonomisk art. En annan orsak var att Göteborg låg långt från den kungliga huvudstaden och därför sällan fick anledning till så kungliga manifestationer som

en medaljutgivning vittnar om. På så sätt ter sig denna göteborgska minnesmedalj både unik och samtidigt typisk för den gustavianska tidens anda. (Wideens artikel avslutas här.)

Slutord

Man köpte 330 holländska dukater som alltså räckte till elva medaljer med 30 dukaters vikt. Vikten på dukaterna ska vara 3,48 gram, vilket gör att den rätta vikten per guldmedalj blir 104,4 gram. Mitt exemplar väger 102,99 gram och det är ganska nära. Wideen nämner aldrig var den elfte medaljen hamnade, men det är troligt att borgarna i Göteborg behöll den själva.

KMK anskaffade också 820 lod silver som skulle räcka till 151 medaljer. Detta blir i genomsnitt 5,43 lod per medalj. Varje lod stod för 13,17 gram silver, vilket gör att den maximala medelvikten per medalj hamnar på 71,54 gram. Lite spill får man nog räkna med och normalvikten på en silvermedalj hamnar nog på ungefär 69–70 gram.

Tråkigt nog blir det svårt att få reda på vilket exemplar det var av de elva möjliga som jag köpte, men det ligger nog nära till hands att tro att det var något av de tre som gick utomlands. Hur som helst så ger det samlandet en extra dimension när man lyckas få reda på lite mer om de olika objekten. Det är det som är numismatik i sin rätta bemärkelse.

Roger Jonsson

Litteratur

Hildebrand, B. E.: *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar praktmynt och belöningsmedaljer*. II, s. 191 nr 72. 1875.

Golabiewski Lannby, M. (red.) *Gustav III:s medaljhistoria*. Kungl. Myntkabinettets utställningskatalog nr 31, s. 21. 1992.

Wideen, H. *Angående den af Göteborgs stad slagne medaille öfver des räddning från fientligt anfall årh 1788. Göteborgs musei årstryck* 1949 och 1950. 1950.

Texas Treasure: *The Renaissance of the Swenson Collection. 3*

Av Giuseppe Castellano

Ancient and Modern Fakes

The Swenson collection has its share of fakes, both ancient and modern, which have fortunately not been weeded out. Though not “genuine,” they are interesting in their own right and are worthy objects of numismatic study. Among the ancient ones are several silver-plated bronze coins, known as *fourrées* or *subaerati*, primarily denarii. Some of these plated coins may be “official” issues, produced in order to increase the mint’s revenue, and some may be simple forgeries. There are also contemporary barbaric imitations. An excellent example is our ancient copy of an Augustan denarius (fig. 15, Swenson 2400–381). It has the simplified, stylized iconography typical of Celtic or Germanic imitations and the nonsensical inscription consisting of shapes made to look vaguely like Latin letters (and which may have succeeded in fooling an illiterate). These are fairly common, especially in “Barbaricum,” the regions of central, northern, and eastern Europe outside of the empire proper. Such barbaric imitations are often found in the same Swedish migration period hoards that may represent the provenance for some of our denarii and solidi. We luckily possess a genuine example of the same type that allows for helpful comparison (fig. 16, Swenson 2400–380; RIC Augustus 207).

Among the modern fakes in the Swenson collection are several pieces that have been identified as works of the most famous coin-forgery in history, the German Carl Wilhelm Becker (1772–1830). Among these is an imi-

tation of a rare denarius of Tetricus (r. AD 271–274), ruler of the Gallic Empire (fig. 17, Swenson 2400–1556). The Gallic Empire was a breakaway state of the Roman Empire that functioned as a sovereign power between AD 260 and 274, during the great crisis of the 3rd century. Becker’s imitations are noted for their quality, in particular his attention to the inscriptions, which is often a weak point of modern forgeries. He was known to work meticulously from originals and not from drawings as so many others. Becker would even “age” his pieces by putting them in a box full of iron filings attached to the springs of his carriage and driving back and forth between Offenbach and Frankfurt, a practice which he called “taking his old gentlemen on a ride.” Not only was Becker a prolific forger, but he was a respected numismatist, antiquarian, and art dealer. Goethe visited him in 1815 and was full of praise for “Antiquary Becker,” as he was known in his lifetime. On occasion, he would sell his own work as legitimate. Around 1825 an Italian called Sestini exposed Becker as a falsifier of ancient coins, but Becker took this in stride and was forthright about his imitations, which he henceforth sold openly as copies until his death in 1830. Though imitations, Becker forgeries have become highly collectible in their own right, and continue to fool numismatists. In addition to enriching the historical significance of the Swenson collection, the presence of these copies render it an even more effective pedagogical tool, allowing fakes to be spotted “in the wild.”

15. Uncertain mint (barbaric imitation), AR, denarius (Swenson 2400–381). Ø 19 mm.

16. Augustus, Gallia, Lugdunum, AR, denarius, c. 2 BC–AD 4 (Swenson 2400–380). Ø 20 mm.

17. Tetricus I, AR, denarius (Becker imitation), (Swenson 2400–1556). Ø 20 mm.

Further Directions

Though not forgotten by the numismatic community, the Swenson collection has for the last century been fairly inaccessible for study. The collection has mainly sat in storage, aside from relatively brief periods in which small portions of the coins were publicly exhibited. Despite some attention paid it by Drs. Carmen Arnold-Biucchi, T.V. Buttrey, and John Kroll, among others, the Swenson collection has been largely igno-

red, primarily because of the lack of a modern publication. The renewed attention inspired by the Swenson Digitization Project has already caused something of a stir, particularly in the Swedish numismatic community.

Until recently, the portion of Stiernstedt's coins that Swenson purchased and donated to the University was thought to have represented the entirety of the Baron's collection. This is not the case. Research undertaken for this article has proven that Swenson only purchased part of the collection, while the medieval and Viking-age coins were acquired by Finnish industrialist Herman Frithiof Antell. Antell was a wealthy collector of art, coins, and weapons, and his collections – including his portion of Stiernstedt's coins – were donated upon his death and now form the core of the Ateneum in Helsinki, one of the constituent museums of the Finnish National Gallery. Our own Swenson collection seems, therefore, to have a long-lost Finnish sister in the Antell collection.

A parallel error seems to have been made in Sweden regarding the fate of the Stiernstedt collection. According to the Royal Archive's online biography of Stiernstedt, the *entirety* of the collection was sold to Antell and eventually donated to the Finnish Museum. This is obviously untrue. Thanks to the Swenson Digitization Project, the two known portions of Stiernstedt's collection have finally found each other, 137 years after they were separated.

Thanks to the Swenson Digitization Project, the collection is already contributing to numismatic study on an international scale. Professor Ingrid Edlund-Berry of the University of Texas has kindly facilitated contact with interested Swedish scholars in order to further study the history of the collection. These include Dr. Svante Fischer of Uppsala University, who tracks the Late Roman solidi in Scandinavian hoards back to payments made in the empire; Dr. Ragnar Hedlund, a Roman archaeologist and numismatist also at Uppsala;

18. Leo I, Thessalonica, AV, solidus, c. AD 462–466 (Swenson 2400–2262).
Ø 21 mm.

and Dr. Lennart Lind of Stockholm University, who studies the circulation, use, and deposition of Roman denarii in Northern Europe. These contacts have already increased our knowledge of the Swenson collection, and continued cooperation promises even more fruitful collaboration. Until recently, for example, we had no idea of the provenance of any of the coins in the Swenson collection, besides that they originally came from Stiernstedt's collection. Now, thanks to our Swedish colleagues, we know that the many of the denarii and the solidi that make up a significant portion of our collection probably came from Migration period Scandinavian hoards, particularly those on the rich Baltic island of Gotland.

The Migration period refers to a time roughly corresponding to the Late Empire and very Early Middle Ages, between 400 and 800 BC, preceding the Viking Age in northern Europe. Silver denarii circulated in Barbaricum from the 2nd and 3rd centuries AD into Late Antiquity. Roman denarii, primarily from the 1st to the 3rd centuries AD, represent the first coins used in Sweden. Denarii have been found in vast numbers in Sweden, in particularly on the thriving trading-center of Gotland, where 7,000 of the 8,000 total from Sweden have been found both in hoards and as scattered finds. These coins are often found alongside later gold solidi of the 5th and even the 6th centuries AD.

Though the denarii and solidi appear together in hoards, the silver coins are earlier and probably arrived in Scandinavia before the gold coins. The gold solidi appear to have made their way north not by way of com-

merce but as payments to military units and as tribute to barbarian tribes in what has been described as the Late Roman “cash hemorrhage.” One of the solidi in the Swenson collection has a hole in it, suggesting that it was suspended as an ornament (*fig. 18*). This may provide further indication that at some point it came into the possession of a barbarian, as it was common among barbarians to wear Roman coins as personal adornments and indicators of status. The holed solidus is of Leo I (r. AD 457–474), whose coins are quite common among Scandinavian hoards (Swenson 2400–2262; RIC x 616). While we must await the results of the interested Swedish scholars, it therefore seems likely that many of our solidi and denarii came from Scandinavian hoards of the Migration period. Further cooperation may allow scholars to actually reconstruct historical hoards and even Late Roman payments from the coins in Swenson's collection.

In the past, it was even suggested that both the ancient and the modern fakes in the collection be simply gotten rid of as not only valueless but dangerous, as they might be misidentified as genuine by the untrained eye, and therefore mistakenly thought worthy of study. Though perhaps distressing to a more traditional collector, that the Swenson collection is “unweeded” is music to the ears of more historically-inclined numismatists, and renders it far more likely that scholars like Drs. Fischer and Lind would be able to reconstruct old hoards and ancient payments from the material at hand.

The hoard evidence is not the only important historical element of the collection as it stands. In its untouched state, the Swenson collection provides excellent evidence for numismatic practice as a snapshot of the highest tier of collecting in 19th-century Sweden as part of the considered collection of an important statesman and life-long numismatist. In this sense, the Swenson collection itself is similar to a hoard, a numismatic assemblage frozen in time. There is

much work to be done on this aspect of the collection, as an historical entity in its own right.

If little has yet been done with the 3,500 coins of the Swenson collection, it must be said that next to nothing has been done with the 1,800 medals. Many of them are European royal or imperial issues from the 17th to the 19th centuries. The medals come primarily from France, England, Russia, Sweden and the United States. There are undoubtedly some gems among these remarkable pieces, which have never been catalogued or studied. This must await a later iteration of this project, as our current focus is upon the ancient coins of the Swenson collection.

Conclusion

In conclusion, the Swenson collection offers many things to many people. First and foremost, this excellent teaching collection will be accessible to anyone with an internet connection, and will hopefully help to instruct and inspire a new generation of humanistic students and scholars. Though there seem to be no unique or unpublished *types* among the coins, the digital publication of so many unpublished *specimens* will nonetheless prove a great benefit to the numismatic community, particularly to those interested in hoards and die-studies. Even a single understudied coin can contribute to (or even subvert) our knowledge of a coinage, an historical figure, or even a country. Besides the individual coins, there is the remarkable story of the Swenson collection itself, which should pique the attention of those interested in the more contemporary history of Sweden, the United States and Texas.

Svante Magnus Swenson came to this country with only the shirt on his back and rose to wealth and prominence within a decade. In the current political climate surrounding immigration, it is inspiring to note that the Swenson collection, the first great gift bestowed on the University of Texas, was donated by a deeply patriotic and enormously successful first-genera-

19. Dr. Alex Walthall and the author outside Waggener Hall, home to the Classics Department at the University of Texas.

tion immigrant. He used his wealth not only to provide for himself and his family, but also to enrich the state of Texas, the land to which he owed his great success. Now, thanks to the Swenson Digitization Project, the many tales of our collection might be heard by all.

Author's note

I would like to thank (in alphabetical order) my Swedish grandfather, Harry Verne Bergstrom, my wife Chantel Castellano, Prof. Ingrid Edlund-Berry of the University of Texas,

Mr. Per-Göran Carlsson and the Swedish Numismatic Society, Dr. Svante Fischer of Uppsala University, the artist and photographer Mr. Lesser Gonzalez Alvarez, Dr. Ragnar Hedlund of the University of Uppsala, Ms. Sarah Herzer, Dr. Lennart Lind of Stockholm University, Dr. Stephanie Malmros and the staff of the Dolph Briscoe Center for American History at the University of Texas, Prof. Thomas Palaima of the University of Texas, research assistant Mr. Daniel Pederson, Prof. Adam Rabinowitz of the University of Texas, Andrew Reinhard and the American Numismatic Society, the Swenson Digitization Project team, Prof. Rabun Taylor of the University of Texas, Dr. Klaus Vondrovec of the Münzkabinett of the Kunsthistorisches Museum Wien, and Prof. Alex Walthall of the University of Texas. (Fig. 19.)

PHOTOS BY:
15–18. THE AUTHOR.
19. LESSER GONZALEZ ALVAREZ.

MEDLEMSAVGIFTER
SVENSKA
NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Vuxen 200 kronor/år
Junior 100 kronor/år
Utomlands boende
375 kronor/år

Plusgiro 1500 07–3
Bankgiro 219–0502

Som medlem får du
Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med
åtta nummer om året

info@numismatik.se

Mynt- och medaljkabinettet i Åbo slott

Av Eva Jonsson

I Nordisk Numismatisk Årsskrift 1937 publicerades en mycket intressant översikt över de offentliga myntsamlingarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige (Thordeman & Rasmusson 1937:117-146).

För att vinna närmare upplysningar om museerna utsände de fyra ländernas centrala myntkabinett 1937 ett frågeformulär till landets museer och andra institutioner, som kunde antas äga numismatiska samlingar. För Sveriges del presenterades hela 87 offentliga samlingar i artikeln. För Danmarks del presenterades 26 samlingar och för Norges del 19. För Finlands del presenterades dock enbart tre samlingar, alla i Helsingfors. Sedan Thordemans och Rasmussons artikel har man inte publicerat en uppdaterad översikt över temat.

Avsikten med den här artikeln är att lyfta upp och kort presentera den numismatiska utställningen i Åbo slott, som i nuläget är den enda i sitt slag i Finland och värd både att uppmärksammas och beundras. Jag vill speciellt tillägna den här artikeln åt heraldiker Tom C. Bergroth, som sedan 1972 har varit ansvarig för de numismatiska samlingarna i historiska museet i Åbo (fig. 1). Även intendent Petteri Järvi har satt sin prägel i utställningen.

Före den stora branden 1827 Åbo Kungliga Akademis myntkabinett

Finlands äldsta offentliga mynt- och medaljsamling ägdes av Kungliga Akademien i Åbo, Finlands första universitet, som hade grundats år 1640 av drottning Kristina och generalguvernören över Finland, Per Brahe.

Medalj till heraldiker Tom C. Bergroths 60-årsdag.
Formgiven av i dag Sveriges mest kända medaljkonstnär, Ernst Nordin, 2011.

OKÄND FOTOGRAF.

Samlingens början kan dateras till 1747 och den förvarades i Akademiens gamla bibliotek. Den första accessionen anses vara en silvermedalj som universitetet fick genom kanslern, greve Carl Gustaf Tessin från Uppsala universitet (Lagus 1885:16-17; Talvio 2009:257-258). Medaljen hade präglats till minne av tronföljaren Adolf Fredriks utnämning till Uppsala universitets kansler. Nästa gåva var elva kufiska mynt, som professor C. A. Clewberg skänkte till universitetet 1749. Den första större accessionen var en testamentgåva 1778 och bestod bland annat av 550 romerska mynt (Talvio 2009:258 med angiven litteratur).

Mynt- och medaljkabinetten vid universitetet i Uppsala och Lund grundades under samma tidsperiod som i Åbo, 1694 respektive 1745. På grund av att staden Åbo brann ner till grunden den 4 september 1827 gick den numismatiska utvecklingen ändå helt andra vägar i Åbo än vid systeruniversitetet i Uppsala och Lund.

Följande år flyttades universitetet till Helsingfors, som först hade nam-

net Kejsrerliga Alexanders-Universitet och numera heter Helsingfors universitet. I dag finns det två universitet i Åbo. Åbo Akademi grundades 1918 och Turun yliopisto 1920. Med undantag för större delen av mynten och medaljerna förstördes Åbo Kungliga Akademis samlingar helt i branden. Ungefär två tredjedelar av mynt- och medaljsamlingen klarade sig i branden, det vill säga cirka 4 000 föremål, även om många av dem var illa skadade (Talvio 2009:259).

Den akademiska numismatiken i staden fick en ny start när Åbo stads historiska museum grundades 1881. Det första föremålet som registrerades i samlingarna var ett Åbomynt (en mark) präglat 1556. I början var det mest mynt, medaljer, böcker och dokument som skänktes till det nyinrättade museet (Bergroth 1991:11).

Ett kärt barn har många namn, som man brukar säga. Åbo stads historiska museum (1881-1981) hette Åbo landskapsmuseum under åren 1981-2008. Sedan 2009 har museet namnet Åbo museicentral. Museets mynt- och medaljkabinett grunda-

Svenske E-brakteater med strålerand (efter 1354) i danske kirkegulvsfund

Av Jørgen Steen Jensen

Jens Christian Moesgaard har gjort mig opmærksom på, at en lille oversigt over de svenske brakteater med E i strålekrans fra danske kirkegulvsfund, hvortil jeg samlede materialet for omkring 40 år siden, måske kunne have interesse for en svensk læserkreds, selv om den ikke er opdateret.

Oprindelig havde jeg samlet materialet i forbindelse med min interesse for de mecklenburgske oksehovedbrakteater, som en overgang formodedes muligvis at have en svensk oprindelse.¹ Listen, der dækker fund fra godt en snes år må, hvad mængden angår, anses som repræsentativ. De fleste af de fundne mønter er i sin tid bestemt efter Bengt Thordemans nu klassiske afhandling *Sveriges Medeltidsmynt*,² men også Lars O. Lagerqvists yngre, men i dag lige så klassiske fremstilling i *Svenska mynt*³ har selvfølgelig været benyttet.

Den oprindelige liste var udarbejdet kronologisk efter rækkefølgen i Fundprotokollerne i Den kongelige Mønt- og Medaillesamling på Nationalmuseet. Men i oversigten her er der foretaget en geografisk inddeling, begyndende mod øst, Bornholm, Sjælland, Lolland og Nørrejylland, hvorefter fundene er angivet i kronologisk rækkefølge efter fundtidspunkt. Det ses, at fundene med E-brakteater i strålekrans er koncentreret i den nordlige del af Sjælland.

I et lille tillæg angives svenske 1500- og 1600-tals mønter fra danske kirkefund, også dette materiale er samlet for 40 år siden.

Magnus Erikssons E-brakteat med strålerand.
Myntort Kalmar (?). Ø 16 mm.

Bornholm

1. Ruts kirke, 2 stk., FP 3122. 13–14.

Kirker på Sjælland

2. Store Tårnby, Bjæverskov herred, 2 stk., FP 2249. 1–2.
3. Snoldelev, Tune herred, 6 stk., FP 2363.16. 31–35.
4. Skt. Jørgensbjerg ved Roskilde, 2 stk., FP 2374. 71–72.
5. Stenløse, Ølstykke herred, 2 stk., FP 2480. 58–59.
6. Kirke Værløse, Smørum herred, 1 stk., FP 2485.63.
7. Nykøbing Sjælland, 1 stk., FP 2519.139.
8. Tikøb, Lyng-Kronborg herred, 1 stk., FP 2577.61.
9. Særsløv, Skippinge herred, 3 stk., FP 2630. 20–22.
10. Skt. Ibs, Roskilde, 1 stk., FP 2654.64.
11. Farum, Ølstykke herred, 2 stk., FP 2658. 134–135.
12. Tjæreby, Strø herred, 1 stk., FP 2679.71.
13. Mårum, Holbo herred, 1 stk., FP 2687.27 (jævnfør nr. 17).
14. Vettarslev, Ringsted herred, 1 stk., FP 2698.7.

15. Herlev, Sokkelund herred, 1 stk., FP 2734.21.
16. Højby, Ods herred, 7 stk., FP 2742. 120–126.
17. Mårum, Holbo herred, 1 stk., FP 2766.6 (jævnfør nr. 13).
18. Jørlunde, Lyng-Frederiksborg herred, 1 stk., FP 2823.34.
19. Valby, Holbo herred, 2 stk., FP 3021. 14–15.
20. Skt. Mikkels, Slagelse, 4 stk., FP 3066. 186–189.
21. Bregninge, Skippinge herred, 1 stk., FP 3245.32.
22. Tårnby, Amager, 6 stk., FP 3289. 12–17.
23. Ishøj, Smørum herred, 2 stk., FP 3298. 6–7.
24. Asnæs, Ods herred, 2 stk., FP 3440. 5–6.
25. Butterup, Merløse herred, 8 stk., FP 3535. 15–22.
26. Slangerup, Lyng-Frederiksborg herred, 6 stk., FP 3574. 302–307.

Kirker på Lolland

27. Arninge, Lollands Søndre herred, 1 stk., FP 1900.13.
28. Græshave, Lollands Søndre herred, 1 stk., FP 2709.11.
29. Gurreby, Lollands Søndre herred, 1 stk., FP 2841.19.
30. Maribo domkirke, 1 stk., FP 3128.7.

Kirker i Nørrejylland

31. Fåborg, Skads herred, 1 stk., FP 2339.22.
32. Mejrup, Hjerme herred, 2 stk., FP 2535.20–21.
33. Skjellerup, Onsild herred, 1 stk., FP 2662.25.

Når man sammenligner ovenstående fund med E-brakteater, i alt 73 stk., med antallet af tilsvarende brakteater (Th. XX, LLt XXVIII.2), men med L, så er der af denne sidste type kun én eneste mønt, nemlig fra Ørslevkloster kirke, Fjends herred, Nørrejylland, FP 3129.6. Af samme type, men med et S, er der fundet 1 stk. og med en krone i midten er der fundet 2 stk. i Byrum kirke på Kattegatøen Læsø (Th. XX, LLt XXVIII.3 og 4, FP 2624.209-211) samt desuden en enkelt med krone i Ruts kirke på Bornholm (FP 3122.15).

Hvad selve dateringen af E-brakteaten med strålerand angår, så bliver den normalt dateret til 1354 og nærmest følgende år (sammen med de øvrige brakteater fra Thordeman gruppe XX/Lagerqvist XXVIII).

Spørgsmålet er hvad bogstavet E evt. kan betyde? Mens L helt givet står for Lödöse, hvor der er fundet møntprægningsaffald med L, og S for Söderköping, er der ikke fundet nogen helt overbevisende forklaring på betydningen af E. Den mest overbevisende forslag synes være Kalmar, hvor der ud fra bevarede udmøntningsregnskaber vides at have været møntsted i begyndelsen af 1360'erne ligesom örtuger præget i Albrecht af Mecklenburgs navn (1364-1389) har et kronet E på den ene side. Brakteaterne med kronen tidligere formodes at være præget i Stockholm.

Imidlertid har man i 1990 ved en arkæologisk undersøgelse i Uppsala fundet et møntningsunderlag af bly, som ganske vist var meget korroderet, men efter konservering kunne Monica Golabiewski Lannby knytte motivet med kronen i strålekrans til gruppen Thordeman XX/Lagerqvist XXVIII.⁴ Konklusionen må følgelig være, at denne type formentlig er præget i Uppsala.

Hvis vi går til den kronologisk tæt ved liggende mønttype, nemlig med to kroner placeret overfor hverandre (Th. XXI, LLt XXIX), så er der fundet ét stk. i Tärup kirke, Fjends herred, Nordjylland (FP 3240.34) og ét stk. i Skt. Mikkels kirke, Slagelse (FP 3066.190). Typen formodes at være

L står for Lödöse og S for Söderköping. Blyunderlag benyttet ved prægningen af de ensidige brakteater er fundet på de respektive møntsteder.

Kronen kan muligvis stå for møntstedet Uppsala (?). Man har der fundet blyunderlag, benyttet ved prægningen af brakteat med krone, dog er den omgivende ring utydelig.

præget både i Norge og i Sverige – de to kroner må vel være et symbol på personalunionen mellem de to lande under kong Magnus Eriksson?

Derudover er der fundet nogle andre svenske middelaldermønter, som falder lidt uden for ovenstående grupper, nemlig en brakteat med kongehoved, bestemt som Th. XXII i Skt. Pouls kirke på Bornholm, FP 2532.12, samt en tilsvarende i Skt. Jørgens kapel, Spidlegård, Åker på Bornholm. FP 2760.5 og 2 stk. af en ældre brakteat med kongehoved, i Østerlars kirke på Bornholm, FP 2434.23-24, og en hulpenning med krone Th. XIV fra Mårum kirke, FP 2766.5. Desuden en Th. XVI og en Th. XIX fra Byrum på Læsø, FP 2624.208, 212.

Fra 1500- og 1600-tallet er der fundet bemærkelsesværdig få svenske mønter i de danske kirker, nemlig en fyrk fra Gustav Vasa, Stockholm, i Nykøbing Sjælland (FP 2519.140), to halvører fra Johan III, 1579 og 1584, henholdsvis i Kolt, Ning herred i Østjylland (FP 2491.27) og Skt. Bent, Ringsted (FP 905.134). Fra Gustav Adolf er der fundet en enkelt 1-öre fra Nyköping 1627 i Svendborg Skt. Nikolaj (FP 2239.1). Derimod er der i kirkegulve fundet 5 stk. 1-ører fra Christina, 1) 1634, 2) Tallinn (Reval) 1648, 3) Reval 1649, 4) Reval 1649 og 1653, henholdsvis i 1) Tjæreby, Strø herred, Sjælland (FP 2679.72), 2)

Stenløse, Ølstykke herred, Sjælland (FP 2480.74), 3) Bregninge, Bølling herred, Vestjylland (FP 2733.38), 4) Gørlev, Løve herred, Sjælland (FP 2920.69) og (5) Skt. Poul, Bornholm, FP 2532.13. Endelig var der en öre fra Reval 1665 i Norup kirke, Lunde herred, Fyn, FP 2465.

Måske kan man formode, at de ovennævnte 4 stk. 1-ører fra Christina, som er fundet i tre sjællandske og én jysk kirke kan hænge sammen med svenskekrigene midt i 1600-tallet? Helt oplagt er disse krige en forklaring på fundet af de 7 svenske 1-ører fra Christina og Carl Gustav fra Næstved Skt. Peders kirke. De er henholdsvis fra 1634 (2 stk.), 1635, 1637, 1653 og 1655 (2 stk.) (FP 521). De må stamme fra svenske tropper på Sjælland, enten under den første Carl Gustavs krig 1657, eller under den anden krig (1658-1660).

Det alt i alt beskedne antal af svenske mønter fra de danske kirkegulve illustrerer, at den møntmæssige forbindelse var meget begrænset uanset de lejlighedsvis tætte politiske forbindelser mellem landene, for eksempel under Kalmarunionen. Undtagelsen er E-brakteaterne i strålerand, som – især på Sjælland – er blevet tabt i et vist, men dog i forhold til de øvrige svenske middelaldermønter, næsten overraskende højt antal.

Forklaringen på deres brug i Danmark er formentlig, at der i tiårene fra ca. 1340 til ca. 1400 næsten ikke blev præget mønt i Vest-Danmark, og at de svenske brakteater, hvad det ydre angik, kunne have en vis, overfladisk lighed med de små nordtyske hulpenninge fra Mecklenburg, Hamburg og Lübeck som, hvad skattefundene vidner om, må have spillet en betydelig rolle. I forhold til de lybske og hamborgske hulpenninge fra midten af 1300-tallet var de svenske E-brakteater dog mindre lødige – og måske netop derfor var de fra givernes synspunkt velegnede til brug for ofre i kirkerne?!

Forholdet kan på en vis måde siges at være illustreret i det store møntfund fra Kirial på Djursland, der normalt dateres til ca. 1365. Alene af de

nordtyske hulpenninge (brakteater) var der 73 881 hele og 4840 halve. Der var 49 hele og 3 halve svenske brakteater.⁵ Det vil sige, at de har udgjort mindre end 0,1 % af skatten!⁶

Takket være Cecilia von Heijnes nye, store oversigt over de skånske møntfund fra Kristianstads len,⁷ kan man få et indtryk af E-brakteaternes udbredelse i kirkerne i Nord- og Øst-Skåne. Et hastigt gennemsyn af værket antyder, at E-brakteaterne tilsyneladende har været ret udbredte. Udbredelsen angives i den rækkefølge de er anført i Cecilias værk. I forbindelse med fundene siges altid, at mønterne er fundet ved arkæologisk(e) undersøgelse(r):

1. Kviinge. En E-brakteat (LLt XXVIII:1a) fandtes 1971 (s. 86).
2. Norra Åsum. En E-brakteat (LLt XXVIII:1a) fandtes 1971 (s. 99).
3. Tjörnarp. En E-brakteat (LLt XXVIII:1) fandtes 1961 (s. 133).
4. Torekovs ødekirke. 4 E-brakteater, 5 L-brakteater, 6 S-brakteater og 1 kronebrakteat (LLt XXVIII:1-4) fandtes 1942 (s. 137).
5. Vä. 2 E-brakteater (LLt XXVIII:1) fandtes 1963-66 (s. 155).
6. Åhus. S:t Jörgen. 2 E-brakteater (LLt XXVIII:1) fandtes 1948 (s. 176).
7. Nedraby, Övraby sogn. En E-brakteat (LLt XXVIII:1) fandtes 1958-60 (s. 205).

I alt bliver det således 12 E-brakteater, der er fundet ved undersøgelser i kirker og kirkegulve i Kristianstads len. Hertil kommer efterfølgende 3 E-brakteater (LLt XXVIII:1) fra Åhus, Kv. Spritan, som fandtes 1994-1996 (s. 172). Endelig fandtes 1977 i Färlövs kirke en kronebrakteat (LLt XXVIII:4) (s. 55).

Det samlede antal E-brakteater der er fundet som løsfund i Skåne har Cecilia von Heijne opgjort til 79 stk., fordelt på 38 fundpladser,⁸ det vil sige at der er fundet betydeligt flere E-brakteater i Malmøhus len end de 15, der er fundet i Kristianstads len. Det må udtrykkeligt tilføjes, at E-brak-

teaternes overvægt kun gælder som løsfund. Der findes to skattefund, henholdsvis fra Landskrona havn 1852 og fra kvarteret Tranan i Malmö, hvor der ifølge en grafisk fremstilling er fundet henholdsvis tre gange så mange L-brakteater som E-brakteater (begge fundsteder) og en hel del flere kronebrakteater end E-brakteater.⁹

Det er fristende, at gennemgå de to andre bind af Landskapsinventeringen, som omfatter landsdele, der tidligere har været danske. Det viser sig nu ved en gennembladning af Blekinge-bindet, at der tilsyneladende ikke er fundet E-brakteater dér.¹⁰

Lidt anderledes er fundforholdene i Halland, hvor der er nævnt nogle – men ikke mange! – fund af typen LLt XXVIII, men specielt af E-brakteaten er der kun nogle få fund. Til gengæld optræder der 104 E-brakteater, 238 L-brakteater, 135 S-brakteater og 136 kronebrakteater i et skattefund, som i alt omfattede 1333 mønter, det vil sige 613 ud af de 1333 mønter var bogstav- eller kronebrakteater af den type, der her interesserer os (LLt XXVIII), men heraf var kun 104, eller en sjettedel, E-brakteater. Skattefundet blev gjort 1892 i forbindelse med reparation af Eldsberga kirke.¹¹

Også i Getakärr kirkeruin i Gamla Varberg blev der 1937-1938 foretaget arkæologiske undersøgelser af den bekendte Albert Sandklef fra Läns-museet i Varberg, og der blev fundet 53 mønter af typen LLt XXVIII, men desværre er der her ingen oplysninger om fordelingen på undertyper. I alt blev der fundet mere end 1017 mønter 'bland de 280 gravar som framgrävdes innanför kyrkomurarna'.¹² I Övraby kirkeruin fandtes 1936 192 mønter, heraf 3 E-brakteater og 4 brakteater, der ikke er nærmere bestemte. Mønterne synes fundne ved en arkæologisk undersøgelse.¹³

Det mig bekendt mest omfattende svenske fund af E-brakteater, præget efter 1354, blev gjort 1910 i Lunna Sörgård, Hammars sogn, Södra Närke, og det blev fremlagt og publiceret mønstergyldigt 1983 af SNTs redaktør, Monica Golabiewski Lannby.¹⁴ Fundet bestod af mindst 4592

mønter. Heraf var 1 263 E-brakteater, 655 L-brakteater, 550 S-brakteater og 667 krone-brakteater, alle med ring af stråler. Endelig var der 940 brakteater med to modstillede kroner i glat ring samt diverse mindre grupper. Det ses, at E-brakteaterne var den største gruppe i fundet med lidt over en fjerdedel af det samlede antal. De formodes som sagt at være præget i Kalmar og derefter er de altså endt i Hammar ved nordspidsen af Vättern.

Når der er fundet så mange E-brakteater i Hammar, og E-brakteater i det hele er så fremtrædende ved så mange af fundene, både store og små, bortset fra det ovennævnte fund fra Eldsberga kirke i Halland og de to skånske skattefund fra henholdsvis Landskrona og Malmö, må vi have lov til at slutte, at E-brakteaterne er den gruppe, som blev præget i størst antal ved udmøntningen af Thordemans gruppe XX og Lagerqvists gruppe XXVIII.

Et synspunkt, som stammer fra Monicas konklusion i hendes fremlæggelse af Hammar-fundet: 'Man kan inte utesluta att siffran skulle kunna vara representativ för E-brakteaternas andel i den totale utgivningen'.¹⁵ Man kan tilføje, at den forholdsvis overvægt af E-brakteater i det sjællandske kirkefundsmateriale ikke umiddelbart kan forklares. Men fundbilledet i Jylland passer er langt mere beskedent og kan næsten siges at harmonere med det ret beskedne antal svenske mønter, som i senmiddelalderen og renæssancen fandt vej til den danske møntcirkulation.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND, KUNGL. MYNTKABINETTET.

Noter

¹ Jørgen Steen Jensen, 'Kirkegulvmønter', *hikuin* 3, 1977, s. 295-302, specielt s. 299.

² Bengt Thordeman, 'Sveriges medeltidsmynt', *Nordisk Kultur*, 29, *Mønt*, 1936, s. 1-92, specielt gruppe XX, s. 33; forkortet Th.

³ Lars O. Lagerqvist, *Svenska mynt under vikingatid och medeltid*, Stockholm 1970, specielt gruppe XXVIII.1, s. 91-93; forkortet LLt.

- ⁴ Cecilia von Heijne, 'Ett ovanligt trettonhundratalsfynd från kvarteret Tranan i Malmö, *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, Ny Serie, 1, 2014, s. 109–19, specielt s. 114–15. Lagerqvist 1970, s. 109–11. Monica Golabiewski Lannby, 'Myntningsunderlag', *Byggaren, ett kvarter i centrum. En medeltidsarkeologisk undersökning i Uppsala* s. 104–105. Rapport UV 1991:1. 1991.
- ⁵ Kirial-fundet blev udgivet af undertegnede under medvirken af P. Dedenroth-Schou, M. Fenger og V. Fenger i *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1970, s. 37–168. De svenske brakteater er katalogiseret s. 76–77, der var 5 E-brakteater med strålerand, katalogiseret som nr. 703. I alt 6 svenske brakteater blev afbildet s. 137 og s. 143, dog ingen af E-brakteaterne.
- ⁶ I sin tid påpegede Nils Ludvig Rasmusson flere gange mundtligt Kirial-fundets betydning for dateringen af svenske mønttyper.
- ⁷ Cecilia von Heijne, Myntfynd från Skåne. Kristianstads län, *Sveriges Mynthistoria. Landskapsinventeringen*, 12, 2015.
- ⁸ Cecilia von Heijne i den i note 4 anførte artikel, side 104.
- ⁹ Cecilia von Heijne, som ovenfor, grafisk fremstilling, side 112.
- ¹⁰ Nanouschka Myrberg, Myntfynd från Blekinge. *Sveriges Mynthistoria. Landskapsinventeringen*, 9, 2000.
- ¹¹ Ulrika Bornestaf, Myntfynd från Halland. *Sveriges Mynthistoria. Landskapsinventeringen*, 10, 2003, s. 31
- ¹² Sammesteds, s. 128–30.
- ¹³ Sammesteds, s. 156.
- ¹⁴ Monica Golabiewski, 'Studie av 1300-tals brakteater i ett depåfynd från Närke', *Numismatiska Meddelanden*, XXXIV, 1983, s. 105–22.
- ¹⁵ Monica Golabiewski 1983, s. 113.

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev, sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Hantverkargatan 36
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 611 01 10

Numismatik ur Ericsbergs bibliotek.

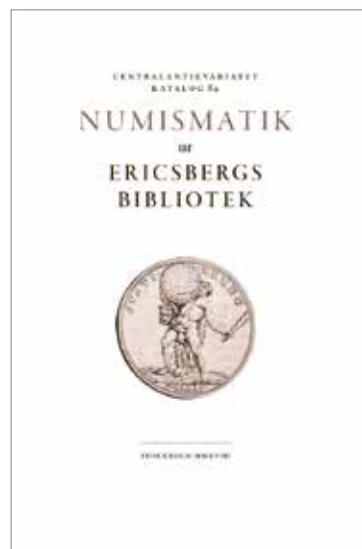
Katalog 84, Centralantikariatet, Stockholm 2018.
110 sidor, 225 nummer.
Katalogen kan laddas ner som pdf-fil eller beställas i tryckt version för 100 SEK; www.centralant.se

DEN BLAND NUMISMATISKA bok-samlare länge emotsedda katalogen över mynt- och medaljvindelningen ur Ericsbergs bibliotek har nu utkommit. Försäljningen av mynten och medaljerna genomfördes under åren 2007–2010 i sex delar på auktioner arrangerade av firmorna Nordlind i Stockholm och Künker i Osnabrück. Böcker ur familjen Bondes likaledes rikhaltiga bibliotek har försålts genom Centralantikariatet och Mats Rehnström, båda verksamma i Stockholm.

Innehavaren av Centralantikariatet, Mats Petersson, har som vanligt sett till att beskriva objekten med stor omsorg. I längre eller kortare kommentarer placeras böckerna in i sitt lärdomshistoriska sammanhang och skicket beskrivs noga. I förordet till katalogen framhävs att de numismatiska böckerna varit ett arbetsbibliotek, vilket varit ett hjälpmedel vid myntsamlandet. Marginalanteckningar i framförallt kataloger vittnar om ett flitigt användande. Flera generationer av intresserade samlare inom familjen Bonde har varit verksamma vid anskaffandet, vilket resulterat i att ett antal sällsynta och viktiga verk ingår i katalogen.

Fina sviter av de mest betydande författarnas böcker från 1700- och 1800-talen ingår. Således återfinns vi verk av Berch, Hallenberg, Hildebrand, Keder och Ziervogel för att nämna några viktiga exempel. Att gå in i detalj på alla fina böcker som erbjuds är ogörligt, dock skall några intressanta objekt nämnas som förtjänar att lyftas fram.

Bland milstolparna i den svenska numismatiska litteraturen intar Elias Brenners myntbeskrivning en sär-

ställning. I katalogen återfinns vi förutom ett fint exemplar av 1731 års upplaga – med Warmholtz' förteckning från 1780 över numismatiska böcker medbunden (nr 21) – även den sällsynta förstaupplagan från år 1691, här i varianten med latinskt titelblad och förord (nr 20). Exemplet innehåller 55 planscher, den sista daterad 1696. Brenner kompletterade ju sitt verk med nya planscher allteftersom och 1691 års upplaga sålde inte i bokhandeln, utan författaren synes ha plockat ihop nya exemplar av boken i takt med efterfrågan från lärda och intresserade i Sverige och utlandet.

Ericsbergs exemplar är bundet i ett något nött samtida band av en typ som troligen utförts av bokbindaren Georg Ihle i Stockholm, med vilken Brenner verkar ha haft ett samarbete; detta är dock ej angivet i katalogen (se F. Elfver: Tysken som band in böcker åt Elias Brenner, *SNT* 2003:8 s. 190–191). Av de bevarade exemplaren – ett trettiotal – av förstaupplagan är några bundna av Ihle. Det begärda priset för boken, 180 000 SEK, är ett nytt rekordpris för en svensk numismatisk bok. Enligt uppgift skall den ha sålts till en boksamlare med intresse för äldre svensk litteratur.

Brenners verk, speciellt den utökade andraupplagan från 1731 som utgavs postumt av hans vän Nils Keder, tjänade länge som handbok åt samlarna på grund av de vackra kopparsticken. År 1773 utgav Carl Reinhold Berch sin myntbeskrivning som kom att komplettera men ej fullt ut ersätta Brenners bok. I Ericssbergs bibliotek ingår två flitigt använda arbetsexemplar med anteckningar i det ena om vilka mynt som behöver bytas ut i samlingen med tanke på konserveringsgraden (nr 7–8). Ett supplement till Berch utgavs av Fredrik Silfverstolpe under åren 1809–1812 såsom följetong i *Journal för svensk litteratur*. Han lät själv trycka upp ett separat titelblad år 1812 och samlade ihop sidorna till ett separat verk. Ett nytt titelblad med ungefär samma titel trycktes 1825; båda är ytterst sällsynta. Ericssbergsexemplaret är ett extrakt ur tidskriften utan titelblad, men även som sådant en stor sällsynt-het (nr 156).

En annan intressant bok är det ofullbordade verket över Gustav III:s medaljer, vilket utkom först år 1858 i 100 exemplar med ett förord av utgivaren Bror Emil Hildebrand. Gustav III själv tog initiativ till skapandet av verket och mellan åren 1780 och 1798 graverades totalt 86 planscher av Jacob Gillberg och Martin Rudolf Heland. Av de tillhörande beskrivningarna utfördes bara enstaka provtryck. Efter Gustav IV Adolfs avsättning 1809 föll verket i glömska. Först under 1840-talet återfanns först tryckplåtarna, sedan ett större antal tryckta planscher jämte oanvänt papper.

I Ericssbergs bibliotek finns dels 1858 års upplaga i häftat originalskick, dels ett exemplar utan Hildebrands förord (nr 52–53). Fem av planscher saknas i det senare, vilket föranleder katalogförfattaren att förmoda att det rör sig om ett förhandsexemplar från 1850-talet, vilket mycket väl kan vara fallet. Undertecknad håller det till och med för möjligt att det kan vara äldre än så. Till ex-

FOTO: CENTRALANTIKVARIATET.

empel ägde mynt- och boksamlaren Daniel Georg Nescher en uppsättning om 72 planscher, vilken finns med som nr 118 i den år 1828 utgivna förteckningen över hans boksamling, som köptes i sin helhet av Kungl. Biblioteket. Myntmästaren Christopher Borg lyckades komma över 77 planscher, vilka såldes på auktion efter hans död år 1839. Detta visar att det ofullbordade verket spreds – om än i liten omfattning – redan under dess tillkomsttid eller strax därefter.

Förebilden till Gustav III:s medaljverk skall ha varit Chretien de Mechels beskrivning över Johann Carl Hedlingers medaljer, utkommen i folioformat i Basel 1776–1778 (nr 66). Den föreligger i ett oskuret papp-

band i Ericssbergssamlingen med Carl Jedvard Bondes exlibris klistrat ovanpå Gustaf d'Albedyhlls. Bonde förvärvade hans bibliotek, rikt på sällsyntheter, år 1843. Mechels verk är inte så ovanligt, vilket däremot är fallet med Johann Caspar Füsslis katalog över samme Hedlingers *oeuvre*, vilken utkom år 1781 på tyska och följande år på franska, båda upplagorna tryckta i Augsburg. I Bondes samling finns båda sammanbundna, dock med bara en uppsättning planscher (nr 65). Eftersom Füsslis verk är oändligt mycket sällsyntare än Mechels, får priset för det förra, 12 500 SEK, betraktas som lågt trots att två planscher saknas.

Kammarherre Magnus Lagerberg byggde upp Göteborgs museums myntkabinett från en mycket blygsam omfattning till en av de främsta offentliga samlingarna i Sverige. Han lyckades för museets räkning förvärva två större privatägda kollektioner: Wilhelm Theodor Strokirks svenska myntsamling år 1872 och Johan Frans Henrik Oldenburgs samling av svenska kungliga och enskildas medaljer år 1883. Ansträngningarna från Lagerbergs sida att förvärva den sistnämnda inleddes redan år 1878, då han lät trycka en summarisk förteckning över samlingen, vartill fogades en appell till Göteborgs medborgare att ”en hvar i sin mån bidraga” till hopsamlandet av medel till köpet (nr 99).

Lagerberg lät även trycka en speciellt inbunden upplaga i stort format och på holländskt papper, vilken utgavs i endast trettio numererade exemplar. I Ericssbergs boksamling ingår inte mindre än två exemplar, dels nr 1, vilket översänts till Carl Jedvard Bonde, dels exemplar nr 22, tryckt för John West Wilson (nr 100–101). Det senare exemplaret är intressant, såtillvida att i slutändan var det Wilson som förband sig att ge ett bidrag till köpet om inte mindre än 30 000 kronor, det i särklass högsta beloppet i teckningslistan. Wilson var född

1816 i Hull i England men flyttade till Sverige och grundade ett framgångsrikt handelshus och ett rederi. Han var också en framstående mecenat i Göteborg och ingick i museets styrelse som kassaförvaltare. Utan honom hade det med andra ord inte blivit någon mynt- och medaljsamling av dignitet i museet.

En av 1700-talets mer framstående samlarprofiler var Carl Gustaf Warmholtz. Han samlade på både mynt och böcker och hans svenska mynt kom att hamna i Den kgl Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn via Henrik Hielmstjerne, som skötte de kungliga samlingarna. Enligt C. C. Gjörwells anteckningar skall dock Berch innan försäljningen ha köpt loss ”5 à 6 nummer, som dels voro unici, dels rarissimi, en lärd hemlighet, som i hast ej får transpirera (= meddelas) till Danmark”.

I Ericssbergs bibliotek finns ett vackert och unikt konvolut, vilket innehåller en översikt över svenska mynt och medaljer, sannolikt en dokumentation över Warmholtz egen samling (nr 176). Volymen innehåller både blad med kopparstick från olika böcker och handritade teckningar av hög klass. Med ett begärt pris av 200 000 SEK är den det dyraste objektet i katalogen. Eftersom det mer har karaktären av en handskrift så vill undertecknad fortfarande se Brenners förstaupplaga som den dyraste tryckta numismatiska boken.

Mer oansenlig är Hilder Werners lilla skrift om myntfynd i Västergötland, tryckt 1879. Icke desto mindre hör den till den numismatiska litteraturens åtråvärda sällsynheter (nr 177). Skälet till detta är att den innehåller de första fotografierna som vi återfinner i en svensk bok om mynt. Bilderna är dock inte återgivna med hjälp av klichéer, utan författaren har klistrat in riktiga foton av mynt; följaktligen var upplagan liten. Nu lyckliggjorde skriften en samlare som haft den på sin mancolista under en längre tid.

Katalogen avslutas med en liten avdelning utländsk numismatisk litteratur, varav några verk är av intresse även för svenskt vidkommande. Till exempel återfinner vi fina sviter av Johann David Köhlers *Wöchentlich herausgegebener historischer Münzbelustigung* (1729–1748, nr 208) samt Johann Hieronymus Lochners *Samlung merkwürdiger Medaillen* (1737–1744, nr 212). Båda innehåller en mängd artiklar om svenska mynt och medaljer. Köhlers svit har dessutom en fin proveniens; den har tillhört Carl Didrik Ehrenpreus och är försedd med hans pärmstämpel. Ehrenpreus' myntsamling förvärvades ju av Uppsala universitet år 1752 och bildar stammen till dess förnämliga myntkabinett.

Katalogen över Ericssbergs numismatiska bibliotek rekommenderas varmt inte bara till alla bokintresserade. Materialets höga klass och de omsorgsfulla beskrivningarna gör den till ett oumbärligt referensverk i sig. De som tidigare skaffat Nordlinds och Künkers auktionskataloger över mynten bör därför också ha Centralantikariatets katalog över böckerna för fullständighetens skull.

Bengt Hemmingsson

PRESSKLIPP 1848

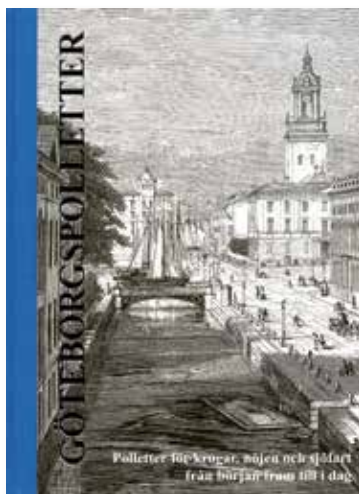
Boksamlaren som "äfvén något slagit sig på numismatik"

Till Åbo (i Finland har nyligen anländt inhyseskarlen Matts Isaksson Potho från Lathi by i Storkyro socken, född den 7 Mars 1817. Intagen af en brinnande lust att se och närmare känna på Finska språket tryckta skrifter af alla slag, har han under flerårig vandring (sedan 1838) kring Finland förvärfvat sig icke allenast en talrikare samling (omkr. 2000 stycken) af sådana skrifter, än troligen någon enskild äger, utan ock en utomordentlig bekantskap med dem, till och med i de allraminsta detaljer, och har erbjudit sig att till Alexanders-Universitetets Bibliothek aflemna alla Finska Böcker och skrifter, som han ännu kan öfverkomma och hvilka derstädes saknas.

Mannen, som äfvén något slagit sig på numismatik, betalar ofta ända till en rubel silfver för att komplettera ett blad i en gammal obrukbar bok, hvaraf icke allenast allmogen, men äfvén ståndspersoner vetat behörigen begagna sig. – Potho handlar med finska ströskrifter för att lifnära sig och kunna inköpa böcker.

Ur Wedbergs klippsamling 1848

BOKTIPS

Bo Gustavsson: Göteborgspolletter. Polletter för krogar, nöjen och sjöfart från början fram till i dag. 2018.

Den tredje boken om polletter som kommit ut under senare år med i stort sett samma upplägg; alla kända polletter utgivna inom ett begränsat område: *Stockholmspolletter* 2010, *Skånepolletter* 2016, *Göteborgspolletter* 2018.

Hörnet kvarteret Bromsgården/Köpmangatan sett från Stortorget i Örebro. I kvarteret har rester efter en myntverkstad från 1200-talets andra hälft påträffats.

FOTO: FÖRFATTAREN, 2018.

MONETA ØRÆBRO

ETT AV UPPEHÅLLEN längs eriksgatans sträckning genom de svealändska och götaländska landskapen var Örebro i Närke.

Örebro antas ha fått stadsprivilegier under 1200-talet och omnämns i kungliga brev på 1260-talet. Där fanns en myntverkstad verksam under 1200-talets andra hälft. Den är nämnd i Magnus Ladulås testamente år 1285 som *MONETA ØRÆBRO* och blyunderlag och silverspill efter myntning har påträffats på platsen. Där präglades bevisligen mynt för kungarna Valdemar (1250–1275) och nämnda Magnus Ladulås (1275–1290).

Det var i kvarteret Bromsgården i centrala Örebro invid nuvarande Stortorget som ett antal blyavtryck från myntpräglingen framkom år 1978. Minns än Kungl. Myntkabinetets dåvarande och första (sedan 1 juli 1975) museichef Brita Malmers glädje och stora intresse över det sensationella fyndet. Det är inte bara en

bekräftelse på testamentets uppgift om myntning i Örebro utan visar också vilka mynt som präglades. I stort sett omedelbart sammanställde hon fyndet och publicerade det med foton samma år i en artikel i vad som då hette *Myntkontakt*, *Svenska Numismatiska Föreningens Tidskrift*.

Sexhundra kvadratmeter inom kvarteret Bromsgården mot Köpmangatan undersöktes. Två meter under nuvarande markyta framkom tydliga blyavslag som visar att penningar för framför allt kung Valdemar (40 ex) men också hans bror och efterträdare Magnus Ladulås (endast 1 ex) myntats där, kanske hela perioden cirka 1250–1290, i alla fall före 1285.

Några rester efter själva verkstaden påträffades dock inte. Huruvida det rörde sig om en fast myntverkstad eller en ambulerande sådan framgår alltså inte av fynden. Inte heller framkom några verktyg för tillverkning.

På Valdemars götalandspenningar ses ett krönt huvud, på svealands-

mynten en liljekrona. Av Magnus mynt endast det med bokstaven M efter svealandsräkning. Men inget avtryck med initial eller symbol som visar *MONETA ØRÆBRO*.

Blyband med flera avtryck av mynt med liljekrona framkom också år 1990 vid arkeologiska undersökningar i kvarteret Bryggaren i Uppsala. Men de antas, trots att de är mer diffusa, vara avtryck efter Magnus Eriksons penningar med krona och alltså omkring ett sekel senare.

Skulle gärna se en text på platsen som berättar om Örebros medeltida förflutna som uppehållsort vid kungens eriksgata och bevisad myntprägling.

Monica Golabiewski Lannby

Referenser

Golabiewski Lannby, M.: Silverspillet från Örebro medeltida myntverkstad. *SNT* 2016:7 s. 168–169; <http://numismatik.se/pdf/snt72016.pdf>

Malmer, B.: Örebro som myntort under 1200-talet. *Myntkontakt/SNT* 1978:s. 206–209; <http://numismatik.se/pdf/snt81978.pdf>

SEDELNYTT

Bradbury Wilkinson och De La Rue

Hittade en notis under "Sedelnytt" i förra numret av SNT att De La Rue är ny tryckare av svenska sedlar. En liten randkommentar i marginalen. Det finns nämligen en intressant anknytning till det nu pågående projektet inom SNF om "De enskilda bankernas sedelutgivning".

Bradbury Wilkinson & Co Ltd Engravers, London, som tryckte ett stort antal av de sedlar som de svenska sedelutgivande affärsbankerna gav ut under den senare delen av 1800-talet fram till cirka år 1900, förvärvades 1986 av De La Rue.

Traditionen från företaget Bradbury Wilkinson & Co kommer således även framgent att spela en stor roll vad gäller utgivningen av svenska sedlar.

Christer Olsson

Portugal 10 reis 1745. Ett liknande mynt hittades i en pallkrage på en förskola utanför Växjö. Diameter cirka 35 mm.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Fantasieggande myntfynd i pallkrage i Småland

DET ÄR INTE BARA skolade arkeologer som påträffar myntfynd från en svunnen tid. Även privatpersoner råkar då och då hitta dylika, till exempel vid jordbruks- och grävningssarbeten. Att barn i förskoleåldern är lika lyckosamma under sin lek är sannolikt mer ovanligt. Detta är dock vad som inträffade vid förskolan Fantasia strax norr om Växjö i Småland.

Lokaltidningen *Smålandsposten* rapporterade i ett par artiklar i början av juni 2015 genom Petronella A. Lindgren att barnen upptäckte ett flera hundra år gammalt mynt i jorden. Det var i samband med att barnen i projektet "Barnens matland" skulle odla i pallkragar som det stora portugisiska kopparmyntet från 1743 upptäcktes. Även om det inte nämns i artikeln rör det sig förmodligen om ett 10 reis-mynt. Denna artikel illustreras av ett liknande mynt från 1745, *se bilden ovan*.

Myntet grävdes fram i den till förskolan levererade jorden tillsammans med lite metallskrot och någon glasbit. Odlingsprojektet avslutades samma höst med en skördefest. Då kalasade barnen på vad jorden gett i form av potatisar, morötter, lök och andra för hälsan nyttiga godsaker. Projektledaren Gösta Skoglund sa att —"vi trodde det skulle komma upp plantor och helt plötsligt kommer det upp pengar från 1700-talet". Enligt tidningsartikeln satt alla barnen i en

ring och pratade om myntet som det hittat. Journalisten skrev att "Tillsammans med personalen har de gjort efterforskningar och pratat om hur det var på den tiden." Vidare nämns att alla barnen fick hålla i myntet.

I den uppföljande artikeln redovisas ytterligare omständigheter kring bland annat den levererade jorden vari det aktuella myntet påträffades. Det är det kommunala fastighetsbolaget Vöfab som försökt utreda jordens tidigare öden. Man konstaterade att jorden kom från en schakt vid Lillestadsskolan i Växjö, vilket för övrigt är den skola undertecknad tillbringade sina sex första skolår i. Helt nyligen hade man nämligen anlagt en ny parkeringsplats och den överblivna jorden kom till användning då man fyllde barnens pallkragar. Man konstaterade också att myntet i sin tur antagligen kommit dit tillsammans med jordmassor då skolan byggdes mellan åren 1962 och 1964.

Marie Ulmhed på kommunarkivet säger i artikeln att —"Vad jag kan se i handlingarna hade Skånska cemententreprenaden och fick hämta schaktmassor var de ville. Vilka platser de hämtade från är inte sparat." Skånska cement är naturligtvis liktydigt med Skånska Cementgjuteriet som senare bytte namn till nuvarande Skanska.

Jan-Olof Björk

NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening

Roslagsgatan 27

441 57 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb

www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening

www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb

Östra Infarten 4

313 31 Oskarström

Kalmar Myntklubb

www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb

www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco

www.mksb.se

Nola Myntklubb, Örnköldsvik

www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb

www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska klubben i Uppsala

www.nku.nu

Samlarföreningen Klave

Oskarsgatan 12

331 41 Värnamo

Samlarklubben Numis

www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb

www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb

www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb

ga@aotn.se

Svenska Pollett-föreningen

www.pollett.se

Södra Dalarnas Myntklubb

medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening

Ölandsgatan 7

574 37 Vetlanda

Villstadorstens Myntklubb

Hedvägen 4

314 33 Hyltebruk

Westerbergslagens Myntklubb

Flatenbergsvägen 4

777 34 Smedjebacken

Ändringar och tillägg?

Kontakta: info@numismatik.se

Svenska Numismatiska Föreningens Bokbutik

Numismatiska Meddelanden (NM)

- NM XVIII. 1908. Bl.a. Lilienberg, V.E.: *Om svenska mynt och myntvärden*. 10 kr (20 kr)
NM XXX. *Numismatiska Meddelanden XXX*. 1965. 30 kr (40 kr)
NM XXXII:1-2. Ehrensvärd, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966*. 1974, 1988. 125 kr/st (170 kr/st)
NM XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. 100 kr (150 kr)
NM XXXIV. 1983. 100 kr (150 kr)
NM XXXV. *Studies in Late Anglo-Saxon Coinage*. 1990. 150 kr (225 kr)
NM XXXVI. Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. 1987. 145 kr (190 kr)
NM XXXVII. *Festskrift till Lars O. Lagerqvist*. 1989. 50 kr (50 kr)
NM XXXVIII. *Festskrift till Ulla Westermark*. 1992. 75 kr (75 kr)
NM XXXIX. Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. 1995. 200 kr (250 kr)
Ny! NM XL. Särtryck ur *Myntningen i Sverige 995-1995* (12 delar). 1995. 10 kr/styck, alla delar 100 kr
NM XLI. *Nulla dies sine linea*. Festskrift till Ian Wiséhn. 2001. 200 kr (200 kr)
NM XLII. Hesse, B-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. 2004. 160 kr (160 kr)

Smärre skrifter

4. Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statsskulden 1697-1834*. 1985. 25 kr (35 kr)
7. Widell, M.: *Militärpolletter*. 1998. 100 kr (100 kr)
8. Lagerqvist, L. O. m.fl.: *Medaljer utgivna 1873-1998. Belöningar, fonder och stipendier. Hedersledamöter och korresponderande ledamöter. Stadgar*. 1998. 50 kr (50 kr)
9. Lars O. Lagerqvists medaljfond. 1999. 100 kr (100 kr)
10. Carl Snoilsky. *Skalden som samlade mynt och böcker*. 2004. 50 kr (50 kr)
12. Elfver, F. (red.): *Johannes Loccenius. En skrift om en lärd man i 1600-talets Sverige*. 2014. 100 kr (100 kr)
13. Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. 2010. 50 kr (100 kr)

Monografier

- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 kr (350 kr)
Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364-1389). En stampstudie*. 2011. 250 kr (350 kr)
Svensson, R.: *Renovatio Moneta. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 kr (350 kr)
Myntstudier. Festskrift till Kenneth Jonsson. Red.: T. Talvio & M. Wijk. 2015. 250 kr (350 kr)

Andra utgåvor

- Ekström, C. m.fl. (red.): *Samlad Glädje 2009*. Numismatiska klubben i Uppsala 1969-2009. 200 kr (200 kr)
Golabiewski Lannby, M.: *Pengar i folkmun och mynt i seder, bruk och poesi*. 2000. 75 kr (100 kr)
Ny! Golabiewski Lannby, M. & Wiséhn, I.: *Märkliga myntskatter i Stockholm*. 2003. 25 kr (50 kr)
Ny! Golabiewski Lannby, M.: *Sveriges Mynthistoria, Landskapsinventeringen 14. Myntfynd från Gästrikland och Hälsingland*. 2018. 100 kr (100 kr)
Karlsson, Y.: *Sasanian Silver Coins*. 2015. 300 kr (350 kr)
Larson, P. (red.): *Numismatiska axplock. En jubileumsbok*. Myntklubben Skilling Banco 1969-2009. 150 kr (150 kr)
Larson, P.: *Ryska droppar. Den ryska myntningen 1350-1700*. Kungl. Myntkabinettet. 2006. 50 kr (50 kr)
Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995-1030*. 2010. 250 kr (350 kr)
Märcher, M.: *Embedsbreve til møntmesteren på Kongsberg 1787-1796. Kilder til numismatik og pengehistorie III*. 2017. 140 kr (170 kr)
Nordisk Numismatisk Årsskrift. Ny serie, 1. 2015. 250 kr (250 kr)
Ord med mening. Festskrift til Jørgen Steen Jensen 1. november 1998. 50 kr (50 kr)
Törngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. 50 kr (50 kr)

Register

- Wiséhn, E.: *SNT. Register 1972-1982*. 1986. 45 kr; Wilén, A.: *SNT. Register 1983-1992*. 1994. 45 kr
Golabiewski, D.: *SNT. Register 1993-2002. Ämnes-, titel- och författarregister för hela perioden*. 2004. 50 kr (75 kr)
Holmberg, K. (red.): *Register över Numismatiska Meddelanden I-XL. Utgivna av SNF 1874-1995*. 1998. 50 kr (75 kr)

* Pris inom parentes gäller icke medlemmar i SNF. Porto tillkommer.

Böckerna säljs direkt hos
Svenska Numismatiska Föreningen
på Banérgatan 17, Stockholm
Öppetider:
se redaktionsrutan här i SNT
Kan också beställas:
tel. 08-667 55 98 eller
info@numismatik.se

Skarabé
Mynt & Guld AB
 köper och säljer
 MYNT, SEDLAR
 och MEDALJER
 Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
 411 17 Göteborg
 Tel. 031 - 135 088
 skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
 Öppet: Vardagar 10 - 18

MYNTMÄSSA

Sigtuna Myntklubb
 hälsar Dig välkommen
 till Forum i Märsta,
 Stockholmsvägen 25,
26/1 2019 kl. 10-15

Ca. 25 etablerade utställare.
 Försäljning av mynttillbehör

Lotteri, Servering.
 Entré 20 kronor.

Info: tel. 0730-24 64 99
 kent.forss@bredband.net

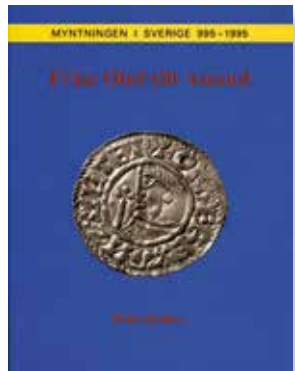
Myntauktion
 8 december 2018

Katalogen publiceras på vår
 hemsida i mitten av november.

Frimärkshuset
Skandinavisk Filateli AB
 Humlegårdsgatan 13, 114 46 STOCKHOLM
 08-661 74 50
 www.frimarkshuset.se

Den jubileumsbok som kom ut 1995 -
Myntningen i Sverige 995-1995,
Numismatiska Meddelanden XL -
 är slutsåld sedan länge. Nu erbjuder
 Svenska Numismatiska Föreningen
 särtryck av alla tolv artiklar.

10 kronor/styck, alla 12 delar 100 kronor + porto
 info@numismatik.se (alla dagar) -
 tel. 08 - 667 55 98 (måndagar)

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**
*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*
www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Gamla Brogatan 36
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08 – 411 08 07

Öppet: måndag – torsdag 11–13

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 20 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 – 13 94 84
besour @ telia.com
www.besour.se

COLLECTIA AB

Pramvägen 1
312 51 Knäred
Tel. 0430 – 507 43 (mån – tors 13 – 15)
info @ collectia.se
www.collectia.se
Kontaktperson: Jimmy Häggqvist

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 732 66 86, 070 – 212 64 55
christian.hamrin @ telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Södra Långvägen 17 A
443 39 Lerum
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 813 73
lennart @ mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033 – 41 03 15

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046 – 14 43 69
butiken @ lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt @ hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info @ mitqalcoins.se
Tel. 070-610 10 73

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 Nyköping
Tel. 0155 – 28 63 25
corona-coin @ tele2.se
www.coronamynt.se

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 113 22 07
nilssonsmynthandel @ hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61
info @ nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073 – 95 40 868
numikon @ comhem.se

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705 – 25 25 19
mattsson.g @ telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042 – 12 25 28
pedersen.mynt @ telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6 / Box 16 390
103 27 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031 – 13 50 88
skarabe @ telia.com
www.skarabe.eu

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel @ hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 411 08 07
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070 – 368 08 07
info @ wijk.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08 – 732 66 86 • 070 – 212 64 55
www.mynt.nu/smf/

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 11 maj 2019

Ett urval mynt (inkl. köparprovision) som vi har sålt tidigare:

8 daler 1660
2.117.000:-

1 daler 1594
”SIGIMVNDVS”
677.000:-

Ryssland
5 rubel 1762
460.000:-

Norge
1 speciedaler 1861
med B under bilden
2.238.500:-

Bättre mynt och hela samlingar mottages till kommande myntauktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.
Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@philea.se

www.myntkompaniet.se

VAD HÄNDER MED DIN SAMLING NÄR DU INTE LÄNGRE FINNS?

Ibland är det bra att ha svaren på det vi helst inte vill tänka på. Det händer alltför ofta att vi kommer i kontakt med anhöriga till samlare som har avyttrat den efterlämnade myntsamlingen på ett förhastat och felaktigt sätt. Det kan röra sig om att mynten sålts till någon oseriös eller mindre nogräknad person, men det kan också ha skett genom försäljning via en auktionsfirma som inte varit specialiserad på mynt och därmed inte lyckats med att få ut det fulla värdet. Försäkra Dig gärna om att Dina anhöriga har uppgifter om vart de ska vända sig om det oförutsedda inträffar. Att ha tillgång till en pålitlig och specialiserad partner är en stor fördel för de efterlevande.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se